

LUD t. 71 (1987)

("Lud" (Poznań) is the oldest *Polish* ethnological *journal*, founded in 1895 as an organ of the *Polish Ethnological Society*.)

III. Recenzje

Prof. Marek Gawęcki

Adam Mickiewicz University in Poznań, Faculty of History, Faculty Member. Studies Anthropology, Central Asian Studies, and Central Asia.

316-18:

Gabriele Yonan, *Assyrer heute. Kultur, Sprache, Nationalbewegung der aramäisch sprechenden Christen im Nahen Osten, Hamburg und Wien 1978, Gesellschaft für bedrohte Völker, ss. 238, ilustracje.*

Książka Gabieli Yonan, *Asyryjczycy dzisiaj. Kultura, język i ruch narodowościowy aramejskojęzycznych chrześcijan na Bliskim Wschodzie* pozwala nam zapoznać się z problematyką współczesnych Asyryjczyków na szerszym tle historycznym i geograficznym i czyni to w sposób przystępny i kompetentny. Autorka, niemiecka il'anistka i semitystka, z racji swego małżeństwa, żyjąca na co dzień w środowisku asyryjskich emigrantów, jest doskonałą specjalistką w prezentowanej dziedzinie. Choć nie jest to praca najnowsza, to jednak ze względu na dużą wartość dokumentacyjną jest ona nadal aktualna.

Pracę otwiera rozdział "Historyczno-polityczne dzieje współczesnych Asyryjczyków w XIX i XX wieku". W rozdziale tym autorka w syntetyczny sposób omawia powstanie i współczesne zróżnicowanie kościołów wschodnich, jak również historię i próbę klasyfikacji języków i dialektów neoaramejskich. Wiele uwagi poświęca ona tak zwanemu problemowi asyryjskiemu w okresie I wojny światowej oraz po jej zakończeniu. Wraz z rozpadem imperium osmańskiego wzrosła nadzieja Asyryjczyków na poprawę swej doli lub nawet na samodzielny byt państwowy. Nadzieje te były z pewnością podtrzymywane przez aliantów w zamian za pozyskanie przychylności miejscowych chrześcijan. Nowy układ sił po zakończeniu wojny nie przyniósł rozwiązania problemu asyryjskiego. Podobnie zresztą jak i kurdyjskiego. Kurdowie jednak, mimo rozczarowania doznanego ze strony aliantów żyją, jako muzułmanie, wśród współwyznawców. Asyryjczycy, liczebnie słabsi, stanowią wyspę chrześcijańską w morzu islamu. Okres międzywojenny to pasmo większych

lub mniejszych akcji eksterminacyjnych i przymusowych przesiedleń ludności asyryjskiej na Bliskim Wschodzie i początek wielkiej emigracji. G. Yonan przy omawianiu tych zagadnień posiłkuje się oficjalnymi dokumentami, materiałami kartograficznymi i interesującą dokumentacją fotograficzną.

Druga część pracy, to analiza położenia ludności asyryjskiej w krajach bliskowschodnich, doprowadzona do współczesności. Tak więc autorka omawia sytuację Asyryjczyków w Iranie, Iraku, Turcji, Syrii i Libanie, gdzie są oni dość liczni. Zwraca również uwagę na małe grupy wyznawców kościołów wschodniochrześcijańskich w Izraelu, Egipcie, Kuwejcie. Znajdujemy tu interesujące dane na temat stosunków politycznych, społecznych i gospodarczych, Sporo uwagi autorka poświęca życiu kulturalnemu społeczności asyryjskich w poszczególnych państwach. Znaczną wartość dokumentacyjną mają zamieszczone tu wykazy miejscowości zamieszkałych przez ludność chrześcijańską w krajach bliskowschodnich z zaznaczeniem przynależności do poszczególnych kościołów.

Trzecia część pracy poświęcona jest Asyryjczykom w diasporze. Omówiona jest tu głównie działalność kulturalna i życie religijne w krajach, w których znaleźni swą drugą ojczyznę, bądź do których udali się na okresową, zarobkową emigrację. Przedstawione są tu skupiska asyryjskie w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Ameryce Pd., Związku Radzieckim, Anglii, Francji, RFN, Szwecji i innych krajach zachodnich. Najprężniejsze i najliczniejsze centra aktualnie znajdują się w RFN i w Szwecji.

W większości krajów, zarówno na Bliskim Wschodzie, jak i na emigracji, Asyryjczycy posiadają własne wydawnictwa i prowadzą działalność oświatową. Gabriele Yonan zapoznaje nas zarówno z piśmiennictwem asyryjskim, jak i literaturą naukową na ich temat. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na nowszą pracę tejże autorki poświęconą w całości periodykom asyryjskim oraz wydawnictwom misyjnym adresowanym do środowisk asyryjskich a wydawanych przez misje protestanckie, prawosławne i katolickie.¹

Podobnie jak praca H. Anschutz, również książka G. Yonan zawiera bardzo

¹ 1 Gabriele Yonan, *Journalismus bei den Assyriern. Ein Überblick von seinen Anfängen bis zur Gegenwart*, Berlin: Reihe Gilgamesch 1985, 201p

obszerną bibliografię, co czyni ją jeszcze bardziej wartościową. Nadto Yonan zamieściła w swej pracy bogaty i starannie dobrany materiał ilustracyjny. Lektury tych ze wszech miar wartościowych, nie tylko dla etnologów, opracowań Zwraca nam uwagę na tragiczne dzieje ludu nie do końca jeszcze skonsolidowanego choćby z racji znacznego zróżnicowanie religijnego i przynależności do różnych państw, w których stanowi on marginalne mniejszości narodowe - a już poddanego nowemu procesowi dezintegracyjnemu, jakim jest masowa emigracja.

Można wyrazić przypuszczenie, że konsolidacji tego ludu nie można się już spodziewać na Bliskim Wschodzie. Tam jego przyszłość w świetle dotychczasowych doświadczeń nie rysuje się optymistycznie. Środowiska emigracyjne, choć nadal jeszcze najczęściej działające jako odrębne, często zantagonizowane grupy konfesyjne, coraz częściej dążą do integracji. Nowa, wykształcona na zachodzie inteligencja świecka i duchowa stawia sobie w tym względzie odpowiedzialne zadania. Dla tych między innymi zadań powołana została w 1968 roku organizacja – Assyrian Universal Alliance.

Marek Gawęcki